

Recenzja dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej
Pana mgr Michała Jankowskiego
 w związku z procedurą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych przeprowadzaną przez Uczelnianą Komisję ds. Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi

I.

Ocena dorobku artystycznego kandydata

Jesteśmy przyzwyczajeni do takich *fachowych* recenzji, które wyłącznie w szczegółowy sposób opisują dokonania twórcze Kandydata. Co wynika z tak sformatowanych krótkowzrocznych, skupionych na detalach recenzji? Widzimy szczegół, a nie dostrzegamy istoty i ducha myślenia artystycznego dorobku twórczego. Żądanie oglądu całości dorobku wymaga jednak sformułowania tej niewidzialnej przestrzeni, którą powołuje kandydat do *życia ekranowego*. Spróbujmy więc spojrzeć z oddali na dokonania Pana mgr Michała Jankowskiego, może to *niewidoczne, zakryte*, ale najważniejsze w Jego twórczości odsłoni swoją tajemnicę.

Pan mgr Michał Jankowski uzyskał tytuł zawodowy magistra sztuki 6 kwietnia 2011 roku na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Teatralnej i Telewizyjnej im. Leona Schillera w Łodzi.

Pan mgr Michał Jankowski jest reżyserem autorskich filmów animowanych, animacji komercyjnych i artystycznych. Jest również utalentowanym i niekonwencjonalnym realizatorem projekcji multimedialnych w spektaklach teatralnych, operach i widowiskach scenicznych. Kandydat jest nadzwyczaj kreatywnym twórcą. Wśród znaczących osiągnięć w dorobku artystycznym Pana mgr Michała Jankowskiego należy wymienić między innymi przedstawienia i widowiska teatralne na największych scenach teatralnych w Polsce i za granicą.

Realizował projekcje multimedialne między innymi w Operze Narodowej w Warszawie, Teatrze Narodowym w Warszawie, Teatrze Dramatycznym w Warszawie, Teatrze Muzycznym w Łodzi oraz w Cameri Theatre of Tel Aviv, Festspielhaus Baden Baden, Teatr Mariinsky w Sankt Petersburgu (pełny wykaz w dokumentacji wniosku kandydata). Pracował z wybitnymi reżyserami: Mariuszem Trelińskim, Pawłem Miśkiewiczem, Janem Englertem oraz twórcami teatralnymi młodego pokolenia: Antoniną Grzegorzewską, Cezarym Iberem, Kubą Kowalskim, Michałem Kotańskim również z izraelską reżyserką Lilach Dekel-Avneri. W dorobku artystycznym kandydata należy wymienić między innymi wybitne realizacje multimedialne: w spektaklu teatralnym pt. *MISTRZ i MAŁGORZATA* - w reżyserii Cezarego Ibera, w kampanii społecznej pt. *MIMO WSZYSTKO KILIMANDŻARO - o wyprawie niepełnosprawnych, podopiecznych Fundacji Anny Dymnej*, projekcie artystycznym pt. *NO MORE STORIES* - wykonanym w ramach koncertu *4 FOR BECKETT. MUSIC ALWAYS WINS*, w kampanii społecznej pt. *NIE SAM NA SAM - o życiu z stwardnieniem rozsianym dla chorych i ich rodzin*, realizację projekcji do opery pt. *CARMEN* w reżyserii Andrzeja Chyry w Operze Narodowej, w projekcie koncepcji multimedialnych na potrzeby stoiska promującego miasto Łódź podczas Międzynarodowej wystawy *EXPO ASTANA 2017*, realizację projekcji do spektaklu teatralnego pt. *NASZE ŻONY* w Teatrze Syrena w Warszawie, w reżyserii Wojciecha Pszoniaka oraz animacji multimedialnej do spektaklu teatralnego pt. *KORDIAN* w Teatrze Narodowym w Warszawie - w reżyserii Jana Englerta w 250 rocznicę powstania Teatru Narodowego (pełny wykaz w dokumentacji wniosku kandydata).

Dzieło filmowe pt. *POLOWANIE*¹ będące przedmiotem postępowania w sprawie nadania stopnia doktora opowiada historię młodego aktora, który otrzymuje propozycję "zagrania" specjalisty od PR w dużej firmie. Młody człowiek, rozczarowany brakiem sukcesów, chętnie przyjmuje propozycję. Przydzieloną rolę „odgrywa” profesjonalnie i wydaje mu się, że w pełni kontroluje sytuację. W rzeczywistości jednak staje się obiektem manipulacji.

Film pt. *POLOWANIE* – pierwszeństwo formy? Pierwszeństwo treści? Rzecz jasna, problem dotyczy prymatu treści czy formy. Sztuka filmowa żywi się rzeczywistością, co oznacza konfrontację w formie naśladownictwa lub kreacji. Natomiast warunkiem działań kreacyjnych jest zaangażowanie *zdolności poetyckiej* formy. Nie tylko wolnej od wszelkich schematów, ale odsłaniającej to, co przekracza twórcę i, co odkrywa jakąś *nową* prawdę. *Poetycka* forma czegoś żąda od twórcy, prowadzi w nowym kierunku, unieważnia dotychczasowe pragnienia i cele, wzbogaca myśl, ale też wrażliwość i uczucia. Jednak niejednoznaczne są opinie estetyków dotyczące prymatu treści bądź formy. Forma obrazowania *POLOWANIA* nie podkreśla swej autonomii w stosunku do treści, tylko współuczestniczy w przedstawianiu treści.

Mamy więc uzasadnienie: głęboko zakorzenione w temperamentie twórczym myślenie *konfiguracją symetryczności treści i formy* jest indywidualnym, oryginalnym warunkiem twórczości Pana mgr Michała Jankowskiego.

¹ Film pt. „Polowanie”, scenariusz i reżyseria Michał Jankowski. Publiczna prezentacja: 2017 - pokaz filmu "Polowanie" w ramach Konkursu krótkich filmów fabularnych na Lubuskim Lecie Filmowym. <http://www.llf.pl/konkurs-krotkich-filmow-fabularnych2016/>.

II.
Ocena rozprawy doktorskiej
(krytyczna charakterystyka)

Co oryginalnego wnosi do dyscypliny sztuk filmowych i teatralnych rozprawa doktorska Pana mgr Michała Jankowskiego pt. *Twórca filmowy w teatrze, twórca teatralny w kinie – metodologia pracy*.

To rozprawa podejmująca próbę analizy semiotyki obrazu multimedialnego oraz procesów twórczych w doświadczeniu warsztatu twórcy filmowego, podkreślająca spójność technologicznych i estetycznych fundamentów tworzenia wielofazowego dzieła filmowego, teatralnego i multimedialnego. Na wstępie rozprawy doktorskiej kandydat napisał między innymi:

Przez ostatnie lata jestem głównie twórcą projekcji i światła do przedstawień teatralnych, oper i widowisk scenicznych. Formy te różnią się skrajnie tematem, gatunkiem, specyfiką produkcji, organizację pracy oraz czasem realizacji. [...] W swojej pracy przyjrę się wybranym formom multimedialnym, które realizowałem przez ostatnią dekadę. W pracach tych często decydowałem się na użycie nowych technologii zapisu.

O co chodzi? Co chce nam powiedzieć Kandydat? Jaki kierunek wskazuje ta deklaracja? Gdzie poszukiwać tropu tajemnicy *myślenia artystycznego*, którego rezultatem jest proces *obrazowania*²?

Współczesna technika jest środkiem do osiągania celów w obszarze sztuki. Artysta dostaje *duchowo do ręki* technikę, którą stara się opanować w procesie tworzenia. Przy czym chęć opanowania staje się tym silniejsza, im bardziej zagraża wymykanie się techniki spod władzy artysty. Jednak wszystko polega na tym, aby twórca w odpowiedni sposób posługiwał się warsztatem technologicznym. Technika nie może monopolizować myślenia artystycznego. Gdzie więc przebiega granica *wolności od techniki* w wielofazowym procesie twórczym realizacji dzieła filmowego, teatralnego i multimedialnego? W istocie jest to pytanie o prawdziwy sens doświadczenia własnej wolności twórczej wobec *rygoru techniki*. Tym samym odkrywa się horyzont obszaru władania. Zazwyczaj opisujemy go określeniami: *nad – pod*. *Być pod* znaczy być *pod* czyjś *władaniem*, *być nad*, znaczy: *władać* kimś. W rezultacie można wyróżnić trzy podstawowe obszary znaczeniowe: obszar wzajemności, obszar przeciwieństwa, obszar władania. Bezsprzecznie wolność twórcza i technika zajmują obszar wzajemności.

Twórca filmowy ma dostęp do wyrafinowanych technik dysponując środkami, które rozwijają wyobraźnię odbiorcy. W warsztacie technologicznym ma dostęp do obrazowania złożoności świata i do *zamykania* zjawisk w kategoriach wizualnych. Oddziaływanie sposobu wizualizacji stanowi kryterium, które może decydować o tym czy dziełu przysługuje jakakolwiek wartość artystyczna. Istotą obrazowania w sztuce filmowej nie jest tylko *jakiś* pobeżne, techniczne

² *obrazowanie* jako proces wizualizacji koncepcji artystycznej dzieła filmowego

przedstawienie świata, ale takie nastawienie, które skłoni odbiorcę do zobaczenia go w zmienionym, zaprogramowanym, zaplanowanym sensie. Jednym słowem proces obrazowania prezentowany odbiorcy będzie zmieniał jego widzenie świata. Prezentowane obrazy są przecież niejednoznaczne, są przecież niejasne dla każdego odbiorcy i nie da się ich uporządkować według stałych wzorów i paradygmatów, bądź można je uporządkować na wiele różnych, odmiennych sposobów.

Pan mgr Michał Jankowski w swoim znaczącym artystycznym dorobku przedstawia siebie i tym samym wskazuje na pole możliwości twórczych oraz umiejscawia zarazem siebie w jednym z tych obszarów czyli na przecięciu owych linii wzajemności - *władcy* i jednocześnie *poddanego*. A więc na polu *kompromisu wolności twórczej* i *narzędzi techniki*. Tym sposobem potwierdza, że bierze świadomy udział w dialogu z odbiorcą, który jest istotą procesu twórczego. Między innymi polega on na zdolności konstruowania zdarzeń ekranowych w określonych trybach narracyjnych, komponowaniu sekwencji zawsze obdarzonych znaczeniem, narzucaniu restrykcji implikujących świadomość jedności struktury dzieła.

Mamy więc powód, aby sądzić, że zdolność do odkrywania *kompromisu wolności twórczej* jest oryginalną myślą przedstawionej rozprawy doktorskiej, która manifestuje sens twórczości Pana mgr Michała Jankowskiego.

KONKLUZJA

Rozprawa doktorska Pana mgr Michała Jankowskiego stanowi opis dzieła i prezentuje oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego. Kandydat posiada umiejętności prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej, wykazuje się ogólną wiedzą teoretyczną oraz opanowaniem warsztatu pojęciowego, który znajduje zastosowanie w opisie i analizie zjawisk twórczych w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych. Również dorobek twórczy i artystyczny, rozprawa doktorska oraz dzieło spełniają warunki określone w art. 186 ust. 1 ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 roku. Niniejszym popieram wniosek Uczelnianej Komisji ds. Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi o nadanie Panu mgr Michałowi Jankowskiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie artystycznej sztuk filmowych i teatralnych oraz zwracam się z wnioskiem o podjęcie dalszych czynności związanych z procedurą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

prof. dr hab. Jerzy Łukasiewicz